

Władysław Grabski (1874- 1938)

Grabski Władysław, to polski polityk, ekonomista, historyk dziejów społeczno-gospodarczych, minister skarbu, premier, twórca reformy walutowej.

Rys biograficzny

Urodził się 7 VII 1874 r. w Borowie koło Łowicza. W 1896 r. rozpoczął działalność społeczną i naukową. Koncentrował się głównie na zagadnieniach wsi, dbając o edukację chłopów w zakresie prowadzenia gospodarstw rolnych. Mimo początkowych sympatii socjalistycznych związał się z Narodową Demokracją. W 1905 r. wstąpił do Ligi Narodów. W 1907 r. współtworzył Towarzystwo Naukowe Warszawskie. Od 1913 r. sprawował funkcję wiceprezesa Centralnego Towarzystwa Rolniczego. W czasie trwania I wojny światowej był zwolennikiem orientacji prorosyjskiej. W 1915 r., po zajęciu Warszawy przez Niemców, wyjechał do Rosji, gdzie sprawował funkcję pełnomocnika w Komitecie Narodowym Polski. Udzielał się również w Polskim Towarzystwie Pomocy Ofiarom Wojny. Od momentu upadku caratu brał udział w pracach Komisji Likwidacyjnej do spraw Królestwa Polskiego.¹

Działalność polityczna

W 1918 r. wrócił do kraju i jako zwolennik orientacji antyniemieckiej został aresztowany i zesłany do więzienia w Modlinie. Po uwolnieniu, krótko pełnił funkcję ministra rolnictwa. Był również organizatorem, a następnie przewodniczącym Głównego Urzędu Likwidacyjnego. W 1919 r. reprezentował Polskę na konferencji pokojowej w Paryżu. Odpowiedzialny był za sprawy ekonomiczno-finansowe. W latach 1919–1922 był posłem na sejm z ramienia Związku Ludowo-Narodowego. Od grudnia 1919 do listopada 1920 r. pełnił funkcję ministra skarbu, który jako kierunek swoich działań przyjął zahamowanie inflacji oraz przeprowadzenie reformy walutowej. Wybuch i niepomyślny przebieg wojny polsko – bolszewickiej (23 VI–24 VII 1920 r.) zniweczył te plany. Grabski pełnił również funkcję premiera. W 1920 r. organizował i uczestniczył w pracach Rady Obrony Państwa.²

Sprawa reformy walutowej

Po objęciu, w 1923 r. stanowiska ministra skarbu, przystąpił do przeprowadzenia reformy skarbowej, zaplanowanej na 3 lata. W celu zmniejszenia inflacji oraz osiągnięcia równowagi budżetowej, zwiększył dochody państwa przez waloryzację podatków między innymi poprzez wprowadzenie jednorazowego podatku majątkowego. Płacili go właściciele majątków, których wartość przekraczała określoną w ustawie kwotę. Podatek ten miał być płacony w ratach przez trzy lata, aby zapewnić znaczne wpływy budżetowe. Zmniejszono również państwowe wydatki poprzez: zaprzestanie dofinansowania PKP, zmniejszenie

¹Schirmer Marcin, Słynne rody. Wybitni polscy przemysłowcy, artyści, politycy i naukowcy, Warszawa, MUZA, 2019, s. 49-51, 68

²Grabski Władysław , w: internetowa encyklopedia PWN, [online]. Dostęp: 10-3-2023], Dostępny w Internecie: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Grabski-Wladyslaw;3907329.html>.

nakładów finansowych na wojsko oraz administrację.³ Natomiast deficyt budżetowy pokrywany był w większości z pożyczek zagranicznych. Wyniku braku poparcia tych działań przez premiera Wincentego Witosa oraz braku większości parlamentarnej, Grabski podał się do dymisji. Na stanowisko ministra wrócił 19 XII 1923 r. w wyniku załamania się marki polskiej, narastającej hiperinflacji i licznych strajków. W styczniu 1924 r. zostało wydane rozporządzenie, ustanawiające złoty polski, jako narodową walutę kraju. Został również powołany jej emitent – Bank Polski, który powstał w miejsce Polskiej Krajowej Kasy Pożyczkowej. Rozpoczęto całkowitą wymianę marek polskich na złote, jednocześnie utrzymując w obiegu obie waluty do dnia 24 czerwca 1924 (możliwość wymiany marek na złote zachowano do 31 maja 1925 r.). Stosunek wymiany marki polskiej na złote Grabski ustanowił na 1800000:1.⁴ Dzięki wprowadzeniu nowej waluty udało się „opanować” powojenną inflację. Złotówka była silną i stabilną walutą, aż do upadku II Rzeczypospolitej Polskiej. Stanisław Grabski tak wspominał lata spędzone w rządzie: *W latach tych postawione zostały podwaliny naszej samowystarczalności skarbowej i gospodarczej, a to przez dokonanie reformy walutowej, rozwinięcie systemu podatkowego, osiągnięcie równowagi budżetowej(..).*⁵

Bank Polski został utworzony w formie prywatnej spółki, z wysokim kapitałem zakładowym równym 100 mln zł, a pierwszym jego prezesem został Stanisław Karpiński. Emisja złotego w 30% miała pokrycie w złocie, dewizach i stabilnych walutach zagranicznych. Jeden złoty był równy frankowi szwajcarskiemu, a nowa waluta została oparta na parytecie złota: wartość 1 złotego ustalono na równoważną 0,29 grama złota, zaś parytet złotego do dolara na poziomie 5,18 zł za 1 USD.⁶

Praca naukowa

Po wycofaniu się z rządu, Grabski poświęcił się pracy naukowej w katedrze ekonomii politycznej SGGW. Prowadził badania naukowe dotyczące problematyki historii, ekonomiki i socjologii wsi. Od 1923 r. był profesorem SGGW, a przez kolejne dwa lata pełnił funkcję rektora w/w placówki. Jako prezes, zaangażował się w prace Towarzystwa Ekonomicznego i Statystycznego. W 1936 r. założył, a następnie kierował pracą instytutu Socjologii Wsi, wydając „*Roczniki Socjologii Wsi*” za lata od 1936 r. do 1938 r. Zmarł 1 III 1938 w Warszawie. W 1924 r. za swe zasługi został odznaczony Orderem Orła Białego.

Władysław Grabski był autorem między innymi następujących prac:

- *Historia Towarzystwa Rolniczego 1858–1861 (t. 1–2 1904)*,
- *Idea Polski (1905r.)*,
- *Materiały w sprawie włościańskiej (cz. 1–3 1907–1919)*,
- *Spoleczne gospodarstwo agrarne w Polsce (1923 r.)*,

³ Kaliński Janusz, Landu Zbigniew, *Gospodarka Polski w XX w.*, Warszawa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2003, s.74-75.

⁴Reforma walutowa w: wikipedia wolna encyklopedia [online].[Dostęp 25-3-2023]. Dostępny w Internecie: https://pl.wikipedia.org/wiki/Reforma_walutowa_W%C5%82adys%C5%82awa_Grabskiego.

⁵Władysław Grabski, *Dwa lata pracy u podstaw państwowości naszej (1924-1925)*, Warszawa, 2003.

⁶Reforma walutowa w: wikipedia wolna encyklopedia [online].[Dostęp 25-3-2023]. Dostępny w Internecie: https://pl.wikipedia.org/wiki/Reforma_walutowa_W%C5%82adys%C5%82awa_Grabskiego.

- *O własnych siłach* (1926 r.),
- *Zbiór artykułów na czasie* (1926 r.),
- *Dwa lata pracy u podstaw państwowości naszej (1924–1925)* (1927 r.),
- *Historia wsi w Polsce* (1929 r.),
- *Wieś i folwark* (1930 r.),
- *Idea Polski* (1935 r.),
- *Wieś jako siła społeczna* (1936 r.),
- *System socjologii wsi* (całej pracy nie ukończył, część ogłoszona została w „*Rocznikach Socjologii Wsi*” 1936–37).⁷

Bibliografia.

1. Grabski Władysław , w: internetowa encyklopedia PWN, [online]. Dostęp: 10-3-2023], Dostępny w Internecie: <https://encyklopedia.pwn.pl/Grabski-Wladyslaw;3907329.html>.
2. Kaliński Janusz, Landu Zbigniew, *Gospodarka Polski w XX w.*, Warszawa, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, 2003, s.74-75.
3. Kostrowiecka I., Landu Z., Tomaszewski J., *Historia gospodarcza polski XIX i XX wieku*, Warszawa., Książka i Wiedza, 1984286-292.
4. Leszczyńska Cecylia, Jezierski Andrzej, *Historia gospodarcza Polski*, Warszawa, Wydawnictwo Key Tekst, 1998, s. 254-256.
5. *Reforma walutowa* w: wikipedia wolna encyklopedia [online].[Dostęp 25-3-2023]. Dostępny w Internecie: https://pl.wikipedia.org/wiki/Reforma_walutowa_W%C5%82adys%C5%82awa_Grabskiego.
6. Schirmer Marcin, *Słynne rody. Wybitni polscy przemysłowcy, artyści, politycy i naukowcy*, Warszawa, MUZA, 2019, s.49-51, 68
7. Władysław Grabski, *Dwa lata pracy u podstaw państwowości naszej (1924-1925)*, Warszawa, 2003.

⁷Grabski Władysław , w: internetowa encyklopedia PWN, [online]. Dostęp: 10-3-2023], Dostępny w Internecie: <https://encyklopedia.pwn.pl/haslo/Grabski-Wladyslaw;3907329.html> dostęp:

